

Doprava miest – ohrozenia a príležitosti

Doprava zohráva významnú úlohu v ekonomickom a sociálnom rozvoji štátu. Na dopravu sú vo všeobecnosti kladené tri základné požiadavky: skrátenie prepravovaného času, čiže zvýšenie rýchlosti dopravy, zníženie ekonomických nákladov a zvyšovanie bezpečnosti.

V mestách, ako centrách spoločenského života, zohráva doprava významnú funkciu, pretože rozvoj mnohých miest bol podmienený práve výhodnou dopravnou polohou v rámci svojho regiónu. Preto sú mnohé mestá dopravnými uzlami a križovatkami (Bratislava, Košice, Žilina, Zvolen). Vďaka priaznivej dopravnej polohe boli v rôznych mestách lokalizované priemyselné závody a tento trend pokračuje aj v súčasnosti. (napr. lokalizácia automobilových závodov – Bratislava, Trnava, Žilina). Počet obyvateľov mesta a rozmiestnenie jednotlivých mestských zón, priamo súvisí s intenzitou jednotlivých druhov dopravy na jeho území. V mestách a ich mestských častiach existuje taktiež systémestskej hromadnej dopravy, založený na premiestňovaní veľkého množstva osôb frekventovanými linkami cestnej a železničnej dopravy.

Ohrozenia

Doprava však na druhej strane, vo vzťahu k životnému prostrediu, pôsobí negatívne, je najvýraznejším zdrojom emisií, huku a vibrácií a spôsobuje zdravotné a bezpečnostné riziká. V súčasnosti si ľudské spoločenstvo čoraz viac uvedomuje negatívny vplyv rôznych ľudských činností na zložky životného prostredia, a preto sa snaží smerovať k procesu trvalo udržateľného rozvoja. V rámci rozvoja dopravy je zaužívaný pojem trvalo udržateľná mobilita. Základnými problémami vo vzťahu dopravy a životného prostredia sú:

- negatívne vplyvy na životné prostredie a zdravie verejnosti, spôsobené najmä uvoľňovaním škodlivých látok do jednotlivých zložiek životného prostredia,
- nerovnovážny rozvoj a využívanie jednotlivých druhov dopravy spôsobujúcich vznik kongescií, zabraňujúcich plynulosti premávky.

Tieto negatívne javy sa prejavujú jednak počas dopravnej prevádzky, ako aj dopravnej výstavby. Zo všetkých druhov dopravy prevádzkovej na Slovensku má najvyšší podiel negatívnych javov na životné prostredie najmä cestná doprava, či už z hľadiska uvoľňovania škodlivých látok, ako aj počtom

dopravných kongescií a dopravných nehôd. Je to podmienené tým, že cestná doprava je najviac využívaná hlavne pre transport osôb, čo v mestách platí niekoľkonásobne. V nákladnej doprave vyniká železničná doprava, ktorá je značne ekologickejšia ako cestná. Vodná a letecká doprava má v našich podmienkach nízky podiel na ohrozenie životného prostredia.

Zo životného prostredia je dopravou zaťažené najmä ovzdušie, vodstvo

a pôdy a to uvoľňovaním oxidov uhlíka, dusíka, síry, metánu a VOC z dopravných prostriedkov. Veľmi dôležitým negatívnym javom je hlučnosť z dopravy, v našich podmienkach nedocenený, ktorý má za následok predovšetkým poruchy spánku, výskyt depresí, vyšší krvný tlak a ovplyvňuje aj správanie osôb. Výskumom

negatívny dopad na životné prostredie a zvýšili bezpečnosť a plynulosť prevádzky, treba riešiť práve v týchto spôsoboch dopravy. Riešenia na zlepšenie súčasného stavu sa dajú rozdeliť podľa druhov dopravy:

V cestnej doprave je jedným z hlavných opatrení znižovanie znečisťovania jednak prostredníctvom využívania alternatívnych (ekologickejších) palív, vylepšením technológií a konštrukcií dopravných prostriedkov, vybudovaním viacprúdových komunikácií s mimoúrovňovými križovatkami za účelom zníženia spotreby PHM a kumulácie škodlivých látok na vyťaženejších úsekoch. Alebo obmedzením využívania individuálnej automobilovej dopravy a propagácia využívania nemoťorových spôsobov dopravy (bicykle, chôdza a pod.). Takýto druh dopravy neprodukuje žiadne emisie, znižuje množstvo dopravných kolapsov a podporuje zdravý životný štýl obyvateľstva. S tým však súvisia opatrenia podporujúce vybudovanie podchodov a nadchodov pre peších, vhodne zvolených cyklotrás a parkovacích domov pre cyklistov a ich preferovanie pred priechodmi pre chodcov a cyklistov, kde hrozí vznik dopravných nehôd a dopravných kolapsov. Ďalším z opatrení je pri výstavbe nových mestských

sa zistilo, že hlučnosť má za následok 2 % infarktov srdca, ktorým by bolo možné zabrániť, ak by hladina hlučností klesla pod 65 decibelov. V mestách s hladinou hlučností nad 75 % decibelov môže u človeka dôjsť až k poruche sluchu.

Príležitosti

Kedže na Slovensku prevažuje cestná a železničná doprava, opatrenia, ktoré by zabránili alebo zmiernili

štvrti projektovať tieto priestory tak, aby umožňovali dobrú dostupnosť všetkých funkčných zón, pri výstavbe nových komunikácií dbať na ich kvalitu a dlhoročnú trvácnosť, kvalitné dopravné značenia a signalizačné zariadenia a podporovať využívanie navigačných systémov pre uľahčenie presmerovania väčšiny premávky na úseky, ktoré dokážu obsiahnuť väčšie množstvo vozidiel.

Obrovským problémom, najmä vo väčších mestách s intenzívnou dopravou, je nedostatok parkovacích plôch (parkoviská, garáže). Tento problém sa vyskytuje najmä v historických centrách, peších zónach, ale aj na mnohých veľkých, nahusto postavaných panelákových sídliskách. Nedostatok parkovacích miest vyplýva nielen z nedostatku priestoru pre ich vybudovanie, ale aj kvôli stále sa zvyšujúcejmu počtu automobilov na obyvateľa. Už len hľadanie voľného miesta na parkovanie spôsobuje zbytočné časové straty, nežiaduce zaťaženie prostredia, nezmýslenné plytvanie energiou a obmedzenie plynulosti premávky.

Na zlepšenie situácie sa v niektorých mestách vybudovali parkovacie domy, ktoré môžu byť viacpodlažné, a preto šetria miesto, vyberajú sa poplatky za parkovanie v centrách miest a v širšom okolí, vyžaduje sa vlastniť povolenie na vstup do peších zón a pod. Týmto opatreniami sa zabraňuje nekontrolovateľnému parkovaniu vozidiel, a tým sa obmedzuje vznik dopravných kolapsov. Parkovacie miesta sa postupne modernizujú, budujú sa osvetlené strážené parkoviská s odvodnenými plochami pomocou odlučovačov ropných látok. Odlučovače sa používajú na čistenie vôd znečistených voľnými ľahkými kvapalinami, ako sú motorové oleje, benzín, nafta a pod. Okrem parkovísk sú využitelné taktiež na šrotoviskách a v umyvárňach.

Parkoviská, ako aj všetky ostatné plochy, ktoré spadajú pod dopravné stavby, je potrebné prispôbiť tak,

aby z týchto plôch mohla byť čo najefektívnejšie odvedená dažďová voda. Mnohým stavbám takýto odvodňovací systém chýba a naruša sa prirodzený hydrologický cyklus podzemných vôd, ktorý následne ovplyvňuje množstvo ďalších faktorov, ako zmenu podložia a zmeny vodného manažmentu. V extrémne zaťažených oblastiach môže dôjsť k prepadu terénu až o niekoľko metrov. Znižujú sa hladiny podzemných vôd a aj prirodzené zásobárne pitnej vody.

V železničnej doprave je možné aplikovať tiež niekoľko opatrení. Medzi tie najzákladnejšie možno zaradiť obnovu vozového parku za účelom zvýšenia pohodlnosti a atraktivity cestovania, ako aj využívania ekologicky šetrnejších prostriedkov podobne ako v cestnej doprave, zvýšenie bezpečnostných opatrení na železničných a električkových priecestiach a na železničných a električkových nástupištiach, rekonštrukcia železničných staníc a električkových zastávok za účelom zvýšenia bezpečnosti cestujúcich a atraktivity železničného priestoru. Dôležitým opatrením v oblasti nákladnej dopravy je preferovanie železničnej dopra-

vy pred cestnou nákladnou dopravou z dôvodu nižšej ekologickej záťaže v priestoroch, v ktorých sú rozvinuté oba druhy dopravy.

Vodná doprava v našich podmienkach je využívaná len na úseku Dunaja a dolného toku Váhu, no v týchto oblastiach je vhodné ju preferovať najmä v nákladnej preprave pre jej nízku energetickú náročnosť a pomerne priaznivý vzťah pre životné prostredie, ak je snaha využívať najmodernejšie technológie, čo platí pre všetky druhy dopravy vrátane leteckej.

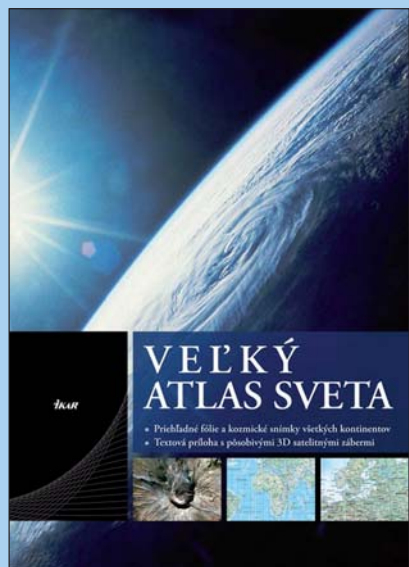
Mgr. Marek Mikudík
SAŽP - CMŽP Žilina
Foto: autor a J. Klinda

Súťaž o Veľký atlas sveta

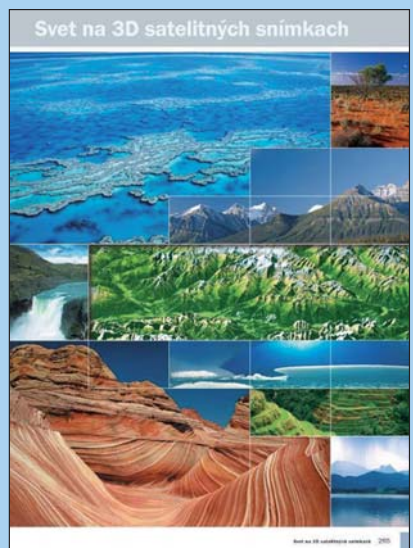
Vzrušujúca cesta okolo sveta

Spoločné geografické údaje, ľahká orientácia, satelitné zábery všetkých kontinentov, 3D kozmické snímky s krátkymi informatívnymi textami, prehľadné fólie s vyznačenými názvami štátov, štátnymi hranicami a hlavnými mestami, register s približne sto tisíc heslami, pozoruhodné detaily - to je v kocke výnimočný Veľký atlas sveta.

Veľký atlas sveta ponúka v digitálnej podobe mapy nanajvýš aktuálne, v brilantnom vyhotovení a s vernými detailmi. Farebné vyznačenia a orientačné mapky na každej dvojstrane umožňujú rýchlu orientáciu.

Mimoriadne vzrušujúca je cesta okolo sveta, a to vďaka jedinečnému dodatkovému spôsobu zobrazenia: Každý kontinent, Česko a Slovensko, ako aj svet ako celok sa objavujú na satelitných záberoch s geografickým názvoslovím na priložených prehľadných fóliách, na ktorých sú uvedené názvy krajín a hlavných miest a zakreslené štátne hranice. Priložením fólie na snímku

sa dá príslušný objekt ľahko identifikovať.

Veľký atlas sveta je doplnený prílohou 3D kozmických snímok. Cesta okolo sveta sa začína v Európe a atlas sprevádza čitateľa cez všetky kontinenty - Afriku, Ameriku, Áziu a Austráliu. Ďalšie farebné fotografie a texty upozorňujú na zaujímavé objekty

zobrazené v rámci snímok, ako aj na pozoruhodné detaily. Publikácia vychádza na 392 stranách, vrátane 112 stránkového registra.

Veľký atlas sveta môžete vyhrať, ak sa zapojíte do súťaže, ktorú sme pre vás pripravili s vydavateľstvom Ikar. Do žrebovania vás zaradíme, ak do 31. decembra 2009 do redakcie Enviromagazínu doručíte lístky s kupónom. Meno víťarca uverejníme v prvom čísle budúceho roka.

KUPÓN - VEĽKÝ ATLAS SVETA